

דברי משיח היתשלייה

שיחת אור לעשרה בטבת (יהפך לשמחה)

מכבוד קדושת

אדמו"ר מלך המשיח מנחם מענדל שליט"א
שניאורסאהן
מליובאוויטש

בלתי מוגה

יוצא לאור על ידי

„המכון להפצת תורתו של משיח“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת פדה בשלום

שנת הק"כ לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

פתח דבר

לקראת ש"פ ויגש – הננו מוציאים לאור "הנחה" משיחת אור ליום ג', עשרה בטבת תשל"ח (כקביעות שנה זו¹) – תדפיס מיוחד מתוך "דברי משיח – ה'תשל"ח".
בתור הוספה, באו בסוף הקונטרס "פנינים" מר"ד בניחום אבליים, כ"ז שבט תשמ"ח – תדפיס מתוך "דברי משיח – ה'תשמ"ח" כרך ג' שמכינים כעת לדפוס.

*

אודות המעלות שבסדרה זו, ואופן עריכת השיחות² – ראה בארוכה ב"פתח דבר" ל"דברי משיח" ה'תשנ"ב חלק ראשון.

*

מבין שלל השיחות שנאמרו ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א במשך השנים תשי"ב-תשנ"ב (ולפני כן), ת"ל זכינו שרובן ככולן נשמרו על הכתב או בהקלטה. אולם, עדיין ישנן ריבוי שיחות שטרם ראו אור מעולם, ובוה בקשתנו שטוחה כלפי ציבור אנ"ש והתמימים: אנא, מי שבידיו הנחות ורשימות משיחות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, וכן ר"ד בעת חלוקת השטרות לצדקה או "יחידות" וכיו"ב, ויומנים מ"בית חיינו" (ובמיוחד מהשנים תשל"ח, תשמ"ז-תשמ"ח), שיואיל לשלחן למערכת ע"מ שנוכל לזכות בהן את הרבים.

ויהי רצון שע"י הדפסת ולימוד "דברי משיח", נזכה תיכף ומיד ממש לגאולה האמיתית והשלימה, בהתגלותו המלאה והמושלמת של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א. ויחזק השי"ת בריאותו ויתן לו אריכות ימים ושנים טובות ונעימות וחיים נצחיים, ויראה הרבה נחת משלוחיו, תלמידיו, חסידיו ומכלל ישראל, וינהיג את כולנו מתוך בריאות, הרחבה ונחת, ובקרוב ממש יוליכנו קוממיות לארצנו הקדושה, ונלמד תורתו של משיח מפיו של משיח צדקנו, שילמד תורה את כל העולם כולו, ומלך ביפו תחזינה עינינו בהתגלות מלכותו לעין כל, תיכף ומי"ד ממ"ש ממש, והיתה לה' המלוכה, אמן כן יהי רצון.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד !

"המכון להפצת תורתו של משיח"

ימות המשיח,

זאת חנוכה ה'תשפ"ב (ה' תהא שנת פדה בשלום),
שנת הק"כ לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א,
ברוקלין, נ.י.

(1) בנוגע למעלת לימוד השיחות שנאמרו באותה קביעות, ראה דברי משיח – שיחות תשמ"ז: ש"פ נח סכ"ט; ש"פ וירא סל"ח. ועוד.

(2) חלק משיחה זו הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, ונדפסה בלקו"ש ח"כ ע' 352 ואילך, ובהוצאה זו נדפס בפעם הראשונה הנחה בלתי מוגה, וכן נערך מחדש החלק שלא הוגה – ע"פ סרט הקלטה, ובתרגום ללה"ק. [המאמר שנאמר בסוף שיחה זו (ד"ה יהודה אתה יודוך אחיך) יודפס אי"ה לקראת ש"פ ויחי, בצירוף שיחת יום עשרה בטבת].

**בס"ד. שיחת אור ליום ג' פ' ויחי, עשרה בטבת,
הפך לשמחה – בחדרו – ה'תשל"ח***

הנחה בלתי מוגה

א. הרי זה אור ליום עשירי בטבת, שהוא – כפי שנקרא בפסוק¹ – "צום העשירי". והנה, ענין התעניות – כמבואר בכמה מקומות, וגם ברמב"ם בהלכות תעניות² – הוא מצד ענין התשובה, שלכן ה' מנהג³ בכמה קהילות וכמה מקומות בין בני ישראל, שביום התענית נהגו להתאסף יחדיו בבית הכנסת ובבית המדרש, ולשמוע "דברי כבושין"⁴.

ואע"פ שקריאת התורה בתענית היא בשלושה בלבד, וגם בבוקר אין אומרים את ההפטרה, והטעם על זה⁵ הוא כדי שלא להכביד על הציבור מפני שזהו יום מלאכה – הרי ההפטרה נאמרת במנחה, וכפי שה' המנהג האמור (ברובא דרובא) שה"דברי כבושין" נאמרו לאחר ובקשר עם תפילת מנחה⁶.

מצד סיבות שונות (שאין המקום להאריך בזה), לדאבוננו המנהג נותר רק במקומות ספורים בלבד.

ללמד זכות – הרי אין צורך ב"דברי כבושין" גדולים יותר מאשר ההפטרה הנאמרת במנחה של תענית ציבור, כולל גם התענית דעשירי בטבת,

אבל אע"כ, כפי שרואים בפועל, הרי אינה דומה להתעוררות מכך שהמפטיר אומר את ההפטרה וכל העם שומע את הנוסח הקבוע בכתבי הקודש (בישעי⁷, נביא התשובה והגאולה⁸), ואומרה בלשון הקודש, דאע"פ שזה מעורר – אין זה מגיע להתעוררות מה"דברי כבושין" שכאמור ה' המנהג לומר לאחר או בקשר לתפילת מנחה.

ובפרט שב"דברי כבושין" אלה נזכרו גם ענינים העומדים על הפרק; דאין צורך בהסברה שזהו ענין שהזמן גרמא, שלכן זה תפס בקלות יותר את קהל השומעים.

ב. ולכן, זהו גם אחת מהמטרות והכוונות בדיבור זה עתה, כשעדיין נותרו מספר שעות להתחלת "צום העשירי" (בתור צום, שזה מתחיל רק בבוקר) – כדי להזכיר עכ"פ

(4) ראה תענית טו, א (במשנה). שו"ע או"ח סתקע"ו ט"ז. סתקע"ט ס"א.

(5) לבוש או"ח סתקס"ו ס"ב.

(6) ראה ערוך השולחן או"ח סתקע"ג ס"ג.

(7) נה, ו ואילך.

(8) ראה הנסמך בסה"ש תש"נ ח"ב ע' 741 הערה ד"ה נביא הגאולה ישעי'.

(* תוכן מס"א-יא הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"כ ע' 352 ואילך. בהוצאה זו נדפס הנחה בלתי מוגה.

(1) זכרי' ח, יט.

(2) פ"ה ה"א.

(3) ראה ספר הזכרונות ח"א ע' 233. שם ע' 268. "התמים" ח"ד ע' לו [קפג, ד].

אודות המנהג, שזה גופא יעורר את השומעים שבמקום שיכולים לפעול שלאחר תפילת המנחה יאמרו כמה מילים של "דברי כבושין", עכ"פ בקצרה, או עד"ז מזמור תהילים המתאים לענינים כאלה,

ובמקום שאי אפשר מפני טירחת הציבור וכיו"ב (שהרי זהו יום מלאכה, כמדובר לעיל), ובפרט במדינות אלו שהימים קצרים, ימי טבת דתקופת טבת – עכ"פ שיתבוננו במחשבה על הענין ד"דברי כבושין", שמחשבה כוללת בתוכה "ברגעא חדא" את מה שבדיבור צריך לקחת אריכות הזמן; ו"רחמנא לבא בעי",⁹ וכלשון אדמו"ר הזקן בתניא¹⁰ ש"עיקר התשובה בלב", שאז הוא מחליט בלבו על כל הענינים הקשורים עם תשובה בכלל, ועם התשובה הקשורה עם "צום העשירי" בפרט.

והרי מובן, דנוסף לצד הווה שיש לכל צום עם שאר הצומות, שעיקרו הוא ענין התשובה – יש לו גם פרטים המיוחדים לצום זה, ואז "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה"¹¹, שכאשר יש החלטה זו באופן שבא מ"לבא" גם בגילוי, עכ"פ בלבוש המחשבה – אז "הקב"ה מצרפה למעשה".

ג. ואפילו לפי הפירוש הנאמר בתניא¹² שהדיוק הוא "מצרפה למעשה", שצריך להיות גם מעשה, אלא שהמעשה יכול להיות בפני עצמו והמחשבה בפני עצמה (כמבואר שם בארוכה), והקב"ה מצרף מחשבה זו למעשה, וזה נעשה דבר שלם –

הרי יש בזה גם בדוגמת הנאמר בנוגע לענינים גשמיים "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך"¹³, ופירש אדמו"ר הזקן¹⁴ שכאשר הבטחון הוא כראוי, ועד באופן ד"השלך על ה' יהבך" – הנה "והוא יכלכלך", שהקב"ה מספק גם את הכלים שבהם תחול ותומשך הברכה בגלוי בטוב הנראה והנגלה.

ומזה גם מובן בנוגע לענינים הקשורים לרוחניות, ואדרבה – ביתר שאת וביתר עוז, שכאשר ה"מחשבה טובה" היא בתוקף ובאמיתיות, והקב"ה "יראה ללבב"¹⁵ – אז "והוא יכלכלך", שמזמין כמה אופנים שבנקל (עכ"פ בערך עבודתו לפני זה ולאחרי זה) יהי' אצלו גם המעשה, שאז זה יהי' דבר שלם.

ד. ואז ישנה גם ההבטחה – כפי שמסיים בהלכות תעניות – שימי הצומות האלו יהפכו לימים טובים, וגם לששון ולשמחה.

סה"מ עזר"ת ע' קז. תרפ"ח ע' כח. תרצ"ט ריש ע' 21.
קונטרסים ח"ב שלה, סע"ב. אגרות-קודש אדמו"ר
מהוריי"צ ח"ב ע' שכח. ח"ד ע' תנג. וראה גם פלח
הרמון להר"ה מפאריטש וירא סב, ג (מהצ"צ – בשם
הבעש"ט, נעתק גם בכש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות
סמ"א (פ, ריש ע"ב)). הקדמת ד"ח להר"ה מפאריטש
(בס' לקור"ב) מז, ד.
(15) שמואל-א טז, ז.

9) זהו ח"ב קסב, סע"ב. ח"ג רפא, רש ע"ב. סנהדרין
קו, ב ובפרש"י.
10) פכ"ט (לו, ב).
11) קידושין מ, א.
12) ספ"ט ז.
13) תהלים נה, כג.
14) ראה גם ר"ד בעת ביקור האדמו"ר מסדיגורא
ליל ט"ו טבת תשד"מ (בצל החכמה ע' 254). וראה

וכמדובר פעם בארוכה¹⁶, שלכאורה היד החזקה של הרמב"ם הוא ספר הלכות, וכיצד נכנס לשם מה שאומר שימי הצומות האלו יהפכו לששון ולשמחה, הרי זה ענין של הבטחה – כיצד יהי' לעתיד לבוא, ולמאי נפקא מינה בנוגע למעשה בפועל?

ואחד מהביאורים בזה הוא – דמכיון שזהו כלל בתורה ומצוותי', וכפי שמביא הרמב"ם בספר המדע בהלכות יסודי התורה¹⁷, שהתורה הזו ומצוותי' יהיו קיימים ונצחיים, לכן מוכרח להראות במצוות אלו שיתבטלו אח"כ שמלכתחילה ניתנה המצוה באופן כזה שלעתיד לבוא היא תתבטל.

ובפרט כפי שאומר לעיל ש"הצומות" קאי גם על הצומות מדברי קבלה, שהם כעין דאורייתא (ובפרט לדעת הרמב"ם¹⁸), ובמילא – לולי סיום זה, וע"פ היסוד שהמצוות אינן יכולות להתבטל, הי' אפשר לחשוב שזהו לתמיד; ולכן מוכרח להוסיף שכאן הוא יוצא מן הכלל, שמלכתחילה ניתנו ימי הצומות האלו כדי שאח"כ יתבטלו, ולא רק יתבטלו (שעכ"פ מעין זה הי' גם בזמן שהוא לא שלום ולא היפך השלום¹⁸), אלא יתירה מזה – יהפכו "לששון ולשמחה ולימים טובים".

וזהו נוסף על הביאור, שזה גופא מסייע בעשיית התשובה – מכיון שיש לו את ההבטחה שע"י התשובה שיעשה יהי' לא רק "זדונות נעשו לו כשגגות"¹⁹ (ועכ"פ לא ענין של טוב אמיתי), שזה צריך לגרום "מדה כנגד מדה"²⁰, שהצומות יתבטלו – אלא כפי שמוסיף אח"כ בבבא השני', שאף יתהפכו לימים טובים ולששון ולשמחה –

הנה מזה מובן שיש שם גם את ההבטחה בנוגע למה שאומר בהלכות תשובה²¹ ש"הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה . . ומיד הן נגאלין", שזו תהי' תשובה כזו שנוסף על הדרגא שימי הצומות האלו יתבטלו, שלזה מספיק ביטול ענין ה"זדון", ענין העבירה – נאמר יתירה מזה, "ולא עוד", אלא שיהפכו (בקצה השני) לימים טובים ולששון ולשמחה, דמזה מובן שההבטחה ("הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה") היא שיעשו תשובה בשלימותה, תשובה מאהבה, שאז זה נתהפך לזכיות²².

ה. כמוזכר לעיל, שבכל צום – נוסף על הצד השוה, ענין התשובה – יש בו ענין מיוחד; ומובן שהלימוד מ"צום העשירי" צריך להיות מובן ממשוטים של ענינים.

הענין ד"צום העשירי", עשירי בטבת, הוא כמ"ש ביחזקאל²³, ששם מדגיש "כתב לך . . את עצם היום הזה", שיחזקאל יכתוב זאת, שזה בא בהוספה על סיפור הענין כפי

20 (שבת קה, ב. נדרים לב, א. סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ה, סע"ב (במשנה).
21 פ"ז ה"ה.
22 יומא שם. וראה וראה תניא פ"ז (יב, א). לקר"ת שה"ש כג, ד. ובכ"מ.
23 כד, כ.

16 שיחת ש"פ ויגש תשל"ו (לקו"ש עשרה בטבת שנה זו – חט"ו ע' 6-415).
17 פ"ט ה"א.
18 ר"ה יח, ריש ע"ב.
19 יומא פו, ב.

שמסופר במלכים²⁴ ובירמיהו²⁵, ששם מסופר רק סיפור הענין, ובנבואת יחזקאל מדגיש שסיפור הענין צריך להיות נמשך באופן של כתיבה.

וכפי שמפרשי התנ"ך²⁶ אף מוסיפים בזה ביאור – שעי"ז יידעו שזוהי נבואה אמיתית בישראל, שנבואה אמיתית בישראל כוללת גם את הענין דגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, כמובן מהלכות מלכים ברמב"ם²⁷, ששם מאריך כיצד הענין דביאת משיח צדקנו הוא ענין המרומו וכתוב מפורש, ומזכיר גם את הנבואה ד"דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל"²⁸ (וכפי שמביא שם בארוכה את המשך הכתובים שלאחרי זה).

והנה, ישנם כמה צומות הקשורים עם הענין דחורבן בית המקדש, ובמה זה מתבטא במיוחד ב"צום העשירי", בעשירי בטבת? – הנה כמסופר במלכים ובירמיהו, וגם בנבואת יחזקאל – שאז התחיל המצור דירושלים: עשו חומה סביב ירושלים, וזה הי' המצור על ירושלים.

וזה נותן גם ביאור (עכ"פ בדרך אפשר) על המדובר בהתועדות קודמת²⁹, שמצינו דבר פלא – שיש עכ"פ קא סלקא דעתך, ולדעת פוסק (האבודרהם³⁰) זהו פסק דין, שלעשירי בטבת יש תוקף יותר אפילו מתשעה באב, שתענית תשעה באב שבת דוחה אותה, משא"כ (לדעת הפוסק אבודרהם) עשירי בטבת, אפילו כשחל בשבת [שזה הי' יכול להיות בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראי', שזה הי' משך זמן לאחר החורבן (כמובן מכמה סיפורי רז"ל ומדרשי רז"ל)³¹, ובמילא הי' אז הענין דד' הצומות, וזה הי' יכול להיות בשבת], היתה צריכה להיות התענית אפילו בשבת.

ו. ולכאורה, כיצד אפשר להשוות את המצור על ירושלים לענין שהי' בשבעה עשר בתמוז, שאז הי' "הובקעה העיר", וחמישה דברים אירעו אז³², ועאכו"כ לתשעה באב, כפי שרואים גם את החילוק שצום עשירי בטבת מתחיל רק בבוקר?

הנה אחד מהביאורים בזה הוא, שזו היתה ההתחלה, שבה כבר הי' מונח באופן מוסתר ("איז שוין געלייגט באַהאַלטענערהייט") שאם לא ינצלו את הזמן כדבעי, אז מההתחלה יהי' המשך, עד כפי שיצא אח"כ בפועל.

ולכן, אע"פ שההתחלה היא רק שיש מצור על ירושלים, ובירושלים גופא הי' בית המקדש בשלימותו, והקרבת הקרבנות – כל הקרבנות (כמבואר שרק בשבעה עשר

24) ב כה, א"ב.

25) נב, ד"ה.

26) רד"ק ומצו"ד יחזקאל שם.

27) פ"א ה"א.

28) בלק כד, יז.

29) דברי משיח – שיחת מוצאי ש"פ מקץ שנה זו

ס"כ. וש"נ.

30) הל' תעניות.

31) ראה מגיד משנה הל' שופר פ"ב ה"ט. ועוד.

ובארוכה – שיחת ש"פ בראשית (התועדות ב')

תשמ"ה (התועדות ח"א ע' 466 ואילך).

32) תענית כו, ריש ע"ב (במשנה).

בתמוז הי' גרעון בקרבנות), והיו "כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם"³³ – הנה דוקא בתענית זו וצום זה יש תוקף מיוחד, כי כאן היא ההתחלה, שהראו (לא באופן של רמז, אלא) בגלוי לעיני בשר שהגיע הזמן לעשות תשובה, מכיון שרואים כבר את המצור על ירושלים.

ז. ומזה יש גם לימוד הנוגע בכל המקומות ובכל הזמנים, ובפרט בתקופתנו, שבה ישנו בלבול המוחות ובלבול הערכים, ועד ש"שמים חושך לאור ומר למתוק"³⁴ וכו':

הדרך שאפשר להגיע למעמד כזה היא, כדאיתא בגמרא (בשבת³⁵) על היצר שהוא אומן: "היום אומר לו עשה כך", וכידוע הפירוש בזה, שאינו אומר דבר חמור, שזה בא רק לאחרי זה (כסיום המאחז"ל), אלא מתחיל בהסכמה, אלא מאי – שמערב בזה שיש על זה טעם גם מצד היצר שהוא ההיפך מיצר טוב, ואז, כשמערבים פנימה כוונות בלתי טהורות, ומאפשרים כניסה ל"הולך" (כפי שנקרא בפעם הראשונה), ומקשיבים לדעותיו – זה מוביל (כפי שנאמר אח"כ) עד לכך שהוא נעשה רח"ל בעל הבית.

ובמה מתבטאות הכוונות הבלתי טהורות – הנה כמדובר לעיל שזוהי התחלה בלבד, ובמילא מובן ש"נפש כי תחטא"³⁶ (כדאיתא בזהר³⁷) "תוואה", שזוהי תמיהה – כיצד יתכן שב"נפש", יהודי שיש לו "נפש השנית בישראל היא חלק אלוקה ממעל ממש"³⁸, יהי "כי תחטא"?!

וההתחלה בזה היא, שמתחילים מדבר קל ביותר, ועד שטוען שזהו רק ענין שחידש תלמיד ותיק, ואח"כ זה מגיע לדברי סופרים, ועד שזה מגיע לדברי תורה, ועד שזה מגיע לחמורה שבחמורות.

ח. כאשר "צריכים" להסביר מדוע לעבור על ענין שחידש תלמיד ותיק, מתחילות הטענות: הרי הוא יודע שזהו רק ענין שהתחיל אחרי שהתלמיד ותיק חידש זאת, ומזה גופא מובן שאין זה מחמורות שבחמורות, ואפילו לא מבינוניות שבבינוניות, ועיי"ז שיעברו על חידוש זה – יוכלו עבור כך "להרוויח" דבר גדול במקום שני.

וזה בא בהמשך להאמור לפני זה, ד"ועמך כולם צדיקים"³⁹, ו"צדיקים דומין לבוראם"⁴⁰, שעל זה נאמר בתורה שבכתב בגלוי שהקב"ה "לא יקח שוחד"⁴¹, וכמדובר לעיל⁴², מהו השוחד שיכולים לתת להקב"ה, שעליו נאמר "לי הארץ ומלואה"⁴³? – הדבר היחידי הוא בעינינו הקשורים עם יראת שמים, ש"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"⁴⁴,

39 ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.
40 ב"ר פס"ח, ח. רות רבה פ"ד, ג. ובכ"מ.
41 עקב י, יז.
42 שיחה שבהערה 29 סי"ד.
43 ע"פ בהר"ה, כג; תהלים כד, א.
44 ברכות לג, ב. וראה גם דברי משיח – שיחת י"ט כסלו שנה זו סל"ח.

33 מגילה ג, א. ועוד.
34 מלכים"ב כה, ד. ירמ" נב, ו.
35 קה, ב.
36 ויקרא ד, א.
37 ח"ג יג, ריש ע"ב. טז, א.
38 תניא רפ"ב.

והוא רוצה לתת להקב"ה "שוחד" – שהוא יעבור על מצוה שחידש תלמיד ותיק, ולכן יתן לו מצוה גדולה יותר או שתי מצוות, שהיו עוד לפני שהתלמיד ותיק נולד.

ועל זה נאמר ש"לא יקח שוחד", שאי אפשר לעשות "מסחרים" עם מצוות והיפך המצוות, אלא "לא תהא שוקל מצוותי" של תורה⁴⁵, "קלה שבקלות וחמורה שבחמורות"⁴⁶ – מלבד בגדרים אלה שהתורה עצמה הגדירה (בדוגמת מש"נ שמצות עשה דוחה מצות ל"ת⁴⁷, ופיקוח נפשות דוחה שבת⁴⁸ וכיו"ב); אבל כשעושה ומחדש מסחרים מעצמו – זה מגיע (כאמור לעיל) ל"היום אומר לו כך", שמסכים שיעשה מצוה גדולה יותר, ורק אומר שכיצד יוכל לקיים זאת – אם יעבור על חידוש של תלמיד ותיק וכיו"ב.

ט. וזהו גם הלימוד האמור, שכאשר באים בתקופתנו רבת המהומות והטשטוש, ואומרים לו שמכיון ש"בקעה מצא"⁴⁹, ובמילא מוכרחים להיכנע לרוחות הנושבות בחוץ, הרוחות הנושבות מחוץ לרשות היחיד ד"יחידו של עולם"⁵⁰, כדי לפעול משהו עי"ז – יש לדעת, ולהסתכל בשולחן ערוך, האם הדבר מותר או אסור.

ואפילו כשנראה שזהו "עקב תשמעון"⁵¹, דברים ש"אדם דש בעקבו"⁵² – זהו ענין שלא ניתן לרשותו שיעשה בזה "מסחר" (מלבד ענינים אלה שמותר לדחותם מצד מצוה חמורה יותר – שכך בשולחן ערוך עצמו נפסק, בדוגמת הנ"ל אודות הפסק דין המפורש בש"ס ובפוסקים שעשה דוחה לא תעשה, פיקוח נפש הדוחה, וכו' וכו').

וזה נוגע במיוחד כאשר מדובר אודות חינוך ילדי ישראל, שכאן באים ואומרים שמכיון שצריכים לפעול אצל ההורים, ומכיון שצריכים לפעול אצל ילדים הנמצאים לעת עתה בחוץ, להכניסם לחינוך ע"פ תורה, במילא מוכרחים לוותר בנוגע לדיוק במצוות מעשיות, ובנוגע לאמירת "המעשה הוא העיקר"⁵³ וכיו"ב – על זה נאמר שבחינוך "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה"⁵⁴:

כאשר ילד, שיש בו תמימות, שומע ומבין ("דערה ערט") מהמחנך בתחילת החינוך שמצוה זו ביכלתו ח"ו לא לקיים, ובזה יוצא י"ח להקב"ה ולשולחן ערוך, כי עכשיו אין זה חשוב, והעיקר הוא שיקיים את המצוה השני' – אז נעשה "גם כי יזקין לא יסור ממנה", שמאבד את האמונה בדברי המחנך הניגש אליו בגישה זו, ועי"ז אי אפשר לפעול עליו לאחרי זמן שיידע שמה שנאמר לו לעיל לא הי' האמת, ומפחדים לומר שזה הי' היפך האמת, אבל הילד מרגיש שאינו יכול לסמוך על מחנך זה, מכיון שקודם אומר לו ענין אחד ולמחרת אומר לו ענין היפוכו.

(50) ל' חז"ל – ב"ר פכ"א, ה. ובכ"מ. וראה תניא ספ"ג. לקו"ת פ' ראה ל, א. ובכ"מ.
(51) ר"פ עקב (ז, יב).
(52) פרש"י עה"פ.
(53) אבות פ"א מי"ז.
(54) משלי כב, ו.

(45) תנחומא עקב ב.

(46) ראה תנחומא שם. דב"ר פ"ו, ב.

(47) יבמות ג, סע"ב. ובכ"מ.

(48) שבת קנא, ב.

(49) עירובין ו, א. וש"נ.

ולכן, אע"פ שנאמר שכל אחד מישראל שייך ללימוד התורה וקיום המצוות, ולכל אחד חייבים לספר ש"תורה זו לא תהא מוחלפת"⁵⁵, ויש בה תרי"ג מצוות – אין הכוונה ח"ו שאם אינו רוצה לקיים מצוה אחת אסור לדבר עמו אודות מצוה שני', וכידוע אגרת הרמב"ם הידועה שכתב בתימון⁵⁶ שמחוייבים לדבר ולדאוג שאפילו יהודי כזה שעבר רח"ל על כל התורה כולה בעצמו וגם פעל על אחרים⁵⁷ – יקיים עירוב תבשילין.

י. ואין כאן המקום להאריך בדבר, כי אם להדגיש עוד הפעם – שהלימוד במיוחד מעשירי בטבת הוא,

– דלא כשבעה עשר בתמוז, שאז כבר היו לאחר שנתיים וחצי של מצור על ירושלים, וכבר נחסרו בירושלים כו"כ ענינים, עד אפילו בענינים של קרבנות, דמזה מובן שעד"ז הי' חסר גם בענינים ברוחניות, שאז אוחזים כבר באמצע –

ומתי צריכים להבטיח ("באָוואַרענען") זאת – מיד כשזה בא בהתחלה, שאז יעמדו בתוקף, דמכיון שזוהי תורת ה', הנקראת "תורת אמת"⁵⁸, ובאמת לא שייכות פשרות, הנה אפילו אם מפני איזו סיבה שתהי' לא קיים מצוה ביום הקודם – הוא לוקח על עצמו מכאן ולהבא לקיים את המצוה הבאה לידו.

והמחנך והמשפיע צריך לחזקו שלא ייאש את עצמו ח"ו מללמוד תורה ולקיים מצוות מצד מעמדו ומצבו שהי' בעבר, אלא אדרבה – שיעודדו ויחזקו. ואין זה סתם עידוד לשם עידוד, אלא זוהי הוראה של תורתנו, "תורת אמת", ש"בשעתא חדא וברגעא חדא"⁵⁹ יכול להתהפך מן הקצה אל הקצה, ואח"כ הוא יתחיל ממצוה אחת, ו"מצוה גוררת מצוה"⁶⁰,

ועד שיהי' אצלו בחלקו בעולם "מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"⁶¹, ומהגאולה הפרטית שלו יפעל גם – בצירוף עוד יהודים – את הגאולה האמיתית והשלימה דכלל ישראל.

יא. וכאמור, זוהי ההוראה בנוגע לחינוך של קטנים בשנים, וגם הוראה בחינוך של קטנים בידיעות:

כאשר פוגשים יהודי, שכבר אוחז מעצמו לא רק כגדול בשנים אלא גם כגדול בידיעות, ורואים שכאשר ידברו עמו אודות כל הענינים בבת אחת, יאבדו אותו לגמרי – אסור ח"ו לומר לו שלתורה יש רק תרי"ב מצוות; אבל אפשר להתחיל לדבר עמו

57 ראה אבות פ"ה מ"ח.

58 ל' הכתוב – מלאכי ב, ו.

59 ראה זח"א קכט, סע"א"ב.

60 אבות פ"ד מ"ב.

61 ישעי' יא, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ה.

55 ראה פיה"מ להרמב"ם סנהדרין הקדמה לפרק חלק היסוד התשיעי. וראה הל' יסוה"ת פ"ט ה"א. הל' מלכים פ"א סוף ה"ג.

56 אגרת השמד אות ד' (ד"ה והמין הרביעי). וראה אגרת תימן ספ"א.

אודות מצוה ד"הוה זהיר בי' טפיי⁶², מצוה כזו ה"מזהירה" ומאירה בו ("וואָס לייכט איך עם אַרייך") יותר⁶³, שאת זה יוכל לפעול אצלו מיד,

ואח"כ דבר ודאי הוא – ע"פ ה"דבר משנה" – ש"מצוה גוררת מצוה", שעשיית המצוה גופא מזכוכו ועושה אותו יותר מוכשר לקלוט את דברי ההשפעה לקיים עוד מצוות ועוד מצוות, עד שנעשה אדם השלם בתורה ובמצוותי', ברמ"ח איברים שלו שכנגד רמ"ח מצוות עשה ובשס"ה גידים שלו שכנגד שס"ה מצוות ל"ת⁶⁴.

וזהו גם מהטעמים של המבצעים; החל ממצוה אהבת ישראל, ואח"כ מבצע חינוך, וכפי שהרמב"ם עצמו כותב בפירוש המשניות⁶⁵ בארוכה שבנוגע לילדים יש להתחיל בענין "שלא לשמה", ועי"ז למשוך אותם פנימה ללימוד התורה, ועד"ז פוסק בהלכות תשובה⁶⁶ אפילו בנוגע לגדולים, אבל שעדיין אינם גדולים בעבודת ה' – שגם סדר העבודה שלהם מתחיל מ"שלא לשמה", ואח"כ ישנה ההבטחה ד"תורת אמת" ו"תורת חיים"⁶⁷, הוראה⁶⁸ בחיים, ש"מתוך שלא לשמה" בודאי "בא לשמה"⁶⁹,

ולכן גם ממצוה חינוך – המתחיל (כאמור, כפי שמפרש הרמב"ם בפירוש המשניות) מ"שלא לשמה", ורק אח"כ "לשמה", אחרי שעוברים בכוכ "כיתות" – באים אח"כ למבצע תורה, ומבצע תפילין, ומבצע מזוזה, ומבצע צדקה, בית מלא ספרים – יבנה וחכמי', מבצע נרות שבת קודש ויו"ט, ומבצע כשרות האכילה ושת"י, ומבצע טהרת המשפחה,

שכל המבצעים ביחד בקרוב ממש יכריעו את עצמו וכל העולם כולו לכף זכות ויביאו ישועה והצלה והצלחה, במכל שכן וקל וחומר ממה שפוסק הרמב"ם⁷⁰ בנוגע למעשה אחד, ואפילו דיבור אחד ומחשבה אחת, ועאכו"כ כשפועלים בכל המבצעים, שאז ישנה ההבטחה ד"יגעת ומצאת"⁷¹, וזה יבוא באופן ד"אחישנה"⁷².

יב. וזה בא גם בקשר להמדובר לעיל, שקביעות עשירי בטבת בשנה זו היא ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב⁷³, כפירוש חז"ל⁷⁴ שהכוונה "טוב לשמים טוב לבריות",

(69) פסחים נ. ב. וש"נ. רמב"ם שם. הל' ת"ת פ"ג ה"ה.

(70) הל' תשובה פ"ג ה"ד.

(71) מגילה ו, ריש ע"ב.

(72) ישע"י ס, כב. סנהדרין צח, א.

(73) פרש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו).

(74) ראה קידושין מ, א. אוה"ת בראשית לג, א ואילך. משפטים ע' א'קנו. שם ע' א'קסא ואילך. ועוד.

(62) שבת קיח, סע"ב.

(63) ראה סה"מ תש"ח ע' 240.

(64) מכות כג, סע"ב. זח"א קע, ב.

(65) הקדמה לפרק חלק.

(66) פ"י ה"ה.

(67) נוסח ברכת "שים שלום".

(68) ראה רד"ק לתהלים יט, ת. ס' השרשים שלו ערך ירה. גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). וראה זח"ג נג,

ב.

דנוסף למה שעושה עם עצמו – בינו לבין קונו, לבין המקום – פועל גם עם הבריות שהם יהיו "טוב", עד בטוב אמיתי, ע"י לימוד תורה, ש"אין טוב אלא תורה שנאמר⁷⁵ כי לקח טוב נתתי לכם"⁷⁶, והלימוד מביא לידי מעשה⁷⁷ – קיום המצוות בהידור.

וזהו גם, כמדובר לעיל, תכלית התענית – לבטל את הסיבות שהביאו לתענית, בדוגמת כפי שהי' המצור על ירושלים, שענינה דירושלים הוא כדאיתא בפירוש המשניות⁷⁸ שבזמן שבית המקדש הי' קיים ויהודי הי' מגיע לירושלים מצד מעשר שני וקרבתו וכיו"ב, הוא הלך משם (אחרי שעשה שם את עניניו) באופן דשלימות היראה⁷⁹ שלו, מכיון שראה שם את ה"כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם", כמבואר שם בארוכה,

עד"ז גם, אע"פ שנמצאים עדיין בעמקות דחושך כפול ומכופל של הגלות, וזהו עוד לפני ה"אתחלתא דגאולה", הרי ישנו הבית המקדש הרוחני והפנימי, שכל אחד מישראל צריך להחזיקו בלבו פנימה, "ושכנתי בתוכם"⁸⁰, וצריך לעשות מביתו ענין שבו יהי' ניכר אלקות ויהדות בכל פינה ופינה, ואז נעשית שלימות היראה, שעיקר השלימות דורש שיהי' ניכר במעשה בפועל.

וכשהוא שומע ומבין שיש מצור על ירושלים, זה צריך לפעול אצלו מיד זעזוע, שזהו סימן שעליו לחזק את היראה השלימה שלו, כי אם היא היתה בשלימותה לא הי' יכול להיות מצור וחומה על ירושלים, כי אור דוחה חושך, ועאכו"כ שלימות היראה.

ואז, כאשר מדקדק ומפשפש במעשיו, שזהו אחד מהענינים דתענית – הוא מבטל מיד את המצור של הירושלים הפנימית שלו, וזה נעשה ענין של חירות בנפשו פנימה, וזה נעשה ההקדמה וההכנה להחירות בכל הפרטים.

יג. וזה בא גם בהמשך לכך – כפי שזהו בכל המצוות, החל ובעיקר במצות החינוך – שצריך להיות הענין בשלימותו, שכן הוא גם (ועאכו"כ) בנוגע לענינים בארץ הקודש, "אשר . . עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"⁸¹, שב"פלטרין של מלך"⁸² כל הענינים שהם ע"פ ציווי המלך הם עוד ביתר שאת וביתר עוז.

ולכן כן הוא גם בכל הוראות אלו הניתנות ע"י עשירי בטבת, החל ובעיקר שכאשר יש רק מצור על ענין של יראת שמים – צריכים מיד להזדעזע, ולא לחכות עד שיראו את ההמשך, ורק אח"כ לחשוב מה צריך לעשות – דמכיון שישנו מצור, זה צריך כבר

וראה גם לקו"ת ר"ה ס, ב. ובכ"מ.

80) תרומה כה, ח. ראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך תרומה שם. של"ה סט, א. א. רא, א. א. שכה, ב. שכו, ב.
81) עקב יא, יב.
82) ראה בחיי האזינו לב, מג.

75) משלי ד, ב.

76) אבות פ"ו מ"ג.

77) קידושין מ, ב. ב"ק יז, א.

78) ראה תוד"ה כי מציון – ב"ב כא, א. רשב"ם פ' ראה יד, כג.

79) ראה תוד"ה הר – תענית טז, א (מב"ר פני"ו, י).

לעורר על ביטול המצור, שיהי' "פרזות תשב ירושלים"⁸³, שהענין דשלימות היראה שלו יתפשט סביבו, ובמיוחד בין הנוער.

וכמדובר כמה פעמים⁸⁴, שהטבה בנוגע לנוער, גם כשנראה שהיא הטבה קלה, היא כמו הטבת גרעין ושתיל, שכאשר גודל – נעשה מזה שינוי עיקרי באילן הגודל מזה, ובאילן עושה פירות – גם בפירות הגדלים על האילן, דמזה מובן שכדאי כל יגיעה והשתדלות, כי עי"ז מבטיחים כיצד יהיו הפירות שיגדלו מגרעין ושתיל זה, וכיצד יהיו הפירי-פירות עד סוף כל העולם; ולכן נוגע שם עוד יותר כל ענין של תורה ומצוותי', ו"המעשה הוא העיקר".

וכמדובר לעיל – לא שייך לעשות בזה "מסחרים", כי הקב"ה אינו לוקח "שוחד", ומה שאסור ע"פ שולחן ערוך – אסור ע"פ שולחן ערוך, אפילו כשרוצים לשכנע מישהו שעבור זה יפעלו בנוגע למצוה אחרת, שנראה שאותה מצוה חמורה יותר או נוגעת יותר או היא יותר על סדר היום ממצוה זו וענין זה שעליו רוצים לעבור.

יד. והמבין יבין, ולא כדאי להאריך בענינים אלו; מסתמא כל אחד יידע,

והעיקר שנוגע הוא לא שיידעו אלה שמחוץ לארץ הקודש, אלא עסקנים אלה שהם בארץ הקודש, ושהם רוצים ח"ו להתחיל להניח לעצמם להשתכנע בנוגע ל"מסחרים" אלה – שצריכים לדעת שאחד מהלימודים מעשירי בטבת הוא שכאשר עושים מצור על ירושלים, על שלימות היראה, עם כל הנמשך מזה, לימוד התורה וקיום מצוותי' – צריכים לבטל מיד את המצור,

שאת זה אי אפשר לעשות עי"ז שמכניסים את הענינים בפנים ואומרים "ישר כח", או עכ"פ "שתיקה כהודאה דמיא"⁸⁵, וכפי שאותם אלה אומרים את זה בפירוש שזוהי הודאה, ואף אחד אינו מכחיש את זה (מאיזה טעם שיהי'). ואדרבה – עי"ז שעומדים בתוקף בתחילת הענין, מקיימים הן את המצוה שחידש תלמיד ותיק והן את הדברי סופרים, וגם המצוות החמורות מדברי תורה, שנראה למישהו שהוא יכול לשכנע את השני שקיומן תלוי בזה שיוותר על ענינים אחרים.

ומזה מובן ג"כ גם בנוגע לארץ ישראל כפשוטה, כי אם בכל העולם כולו יש הגברת הרוח על הגשם והגברת הצורה על החומר – עאכו"כ בארץ ישראל.

והרי הלשון "הגברת" אינו שמבטלים את הגשם ואת החומר, אלא אדרבה – העבודה היא הגברת הצורה על החומר, שע"ז פועלים עם החומר שבו יעבדו את הקב"ה; וכידוע תורת הבעש"ט⁸⁶ עה"פ⁸⁷ "כי תראה חמור", שכאשר מתבוננים בחומר הגוף, שקודם

(85) יבמות פז, סע"ב.

(86) כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סימן טז (עג, ב).

(87) משפטים כג, ה.

(83) זכרי' ב, ח.

(84) שיחת ליל נר ג' דחנוכה תשי"ד (לקו"ש ח"א ע'.

(82). ובכ"מ.

העבודה הוא "שונאך", שאינו נמשך לענינים רוחניים, אלא אדרבה – רוח הבהמה היורדת היא למטה⁸⁸, הסדר בזה הוא (כפי שממשיך הבעש"ט בתורתו האמורה) ד"עזוב ועזוב עמו"⁸⁷, שעובדים את הקב"ה ביחד עם החומר,

ובלשון חז"ל⁸⁹ ורש"י⁹⁰ – "בכל לבבך⁹¹ בשני יצריך", שיש לעבוד את הקב"ה עם הגוף ועם הנשמה יחדיו, שאז נעשית נשמה בריאה שגם ממשיכה ברכת ה' שיהי' גוף בריא, ומקיימים גם בזה "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם"⁹².

וכפי שזהו בענינים של פרט, כן הוא בכללות הענין, שהרוחניות דארץ ישראל קשורה עם גשמיות דארץ ישראל, ולכן זה שארץ העמים היא באופן אחר בדינים דגושה ואוירה, שארץ ישראל "גושה טהור ואוירה טהור"⁹³, ואדרבה – "אירא דארץ ישראל" אף "מחכים"⁹⁴, שבזה קשורות ג"כ הגשמיות והרוחניות יחדיו.

ולכן, הענין ד"לא תחנם"⁹⁵ כפשוטו הוא בנוגע לענינים ושטחים של "ארץ ישראל לגבולותי"⁹⁶, שזה קשור (כמובא בהמשך הפסוקים) עד באמונה בה'.

טו. ובפרט שבארץ ישראל עצמה מדובר על ענינים ושטחים הנמצאים על הגבול, או בלשון השולחן ערוך⁹⁷ על ה"ספר":

כפי שהמעמד הוא עכשיו ב"ארץ ישראל לגבולותי", הנה כל שטח בארץ ישראל אינה רחוקה מהגבול, ועאכו"כ במקומות הסמוכים ממש ל"ספר", לגבול, שאז במכלל שכן וקל וחומר שצריכים לעמוד על זה עם התוקף שהקב"ה נותן לבני ישראל.

וכאשר אומרים "בשם אלקינו נדגול"⁹⁸, "ואנחנו בשם הוי' אלקינו נזכיר"⁹⁹ – אז יתבטלו "ידי עשו"¹⁰⁰, ומתכווננים ומראים לעשו שמתכווננים כמו יעקב אבינו, ש"מעשה אבות סימן לבנים"¹⁰¹, דהן אמת שישנו הענין ד"לתפילה", ואדרבה – זהו בתחילת הענין, וישנו הענין ד"דורון", שיכולים לתת גמלים וכיו"ב, הענינים הקשורים עם חו"ל, ענינים שרכבו עליהם מחוץ לארץ ובאופן שאינו קשור עם קדושת הארץ, הקשורה עם קדושת התורה וקדושת המצוות; אבל צריך להיות גם הענין השלישי – שהצד שכנגד, "ידי עשו", יודעים, עכ"פ ע"י "מזליהו חזי"¹⁰², שיעקב התכוון "לתפילה ולדורון" וגם "למלחמה"¹⁰³.

(98) תהלים כ, ו.

(99) שם, ח.

(100) תולדות כז, כב.

(101) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך לך יב, ו. שם, י. יד, א. תולדות כו, א. ר"פ וישלח. ס"פ ויחי. תו"ח לך לך פג, סע"ג ואילך. אוה"ת ר"פ לך לך. ועוד.

(102) מגילה ג, א. וש"נ.

(103) פס"ו (לקח טוב) ופרש"י וישלח לב, ט. קה"ר

פ"ט, יח.

(88) קהלת ג, כא.

(89) ברכות נד, א (במשנה). ספרי עה"פ שבהערה 91.

(90) עה"פ שבהערה הבאה.

(91) ואתחנן ו, ה.

(92) שם ד, טו.

(93) ראה גיטין ח, ב.

(94) ב"ב קנח, ב.

(95) ואתחנן שם, ד.

(96) ע"פ מסעי לד, ב.

(97) או"ח סשכ"ט ס"ו.

ואז "מעשה אבות סימן לבנים", כמסופר בתורה שבכתב כפשוטה, ואין ענין יוצא מידי פשוטו – שלא הגיע לידי מלחמה, ואדרבה – הי' "וישקהו"¹⁰⁴ [שאחרי כל הפירושים שבדבר¹⁰⁵ הרי אין ענין יוצא מידי פשוטו], וכמסופר גם בסיום הענין ש"וילך אל ארץ"¹⁰⁶, ומי שנשאר בארץ הקודש הם יעקב ובניו, עיי' שסמכו על הקב"ה – "הצילני נא"¹⁰⁷, וביחד עם זה, אחרי התפילה, גם (הכין את הדורון ו) התכונן למלחמה, ואז זה פעל וביטל שמלכתחילה לא באו לידי מלחמה.

טז. ובמכל שכן וקל וחומר שאין זה קשור ח"ו לאמירה שעכשיו הוא אחרי ה"אחתלתא דגאולה", ועאכו"כ יתירה מזה:

כאמור לעיל, וכמדובר כמה פעמים הפסק-דין ברור ברמב"ם בהלכות מלכים בסוף¹⁰⁷ – הענין דסוף הגלות יבוא ע"י משיח צדקנו, ומהסימנים בזה הוא ש"יכוף כל ישראל ללכת בדרכה ולחזק בדקה", שבני ישראל ילמדו תורה ויקיימו מצוות, ורק אח"כ יהי' הענין ד"קץ שם לחושך"¹⁰⁸ ע"י משיח צדקנו, שיהי' בגלוי נשמה בגוף, ו"לחום מלחמת ה' וינצח", ורק אח"כ "יבנה בית המקדש במקומו", ורק אח"כ יהי' ה"יקבץ נדחי ישראל" [כפי שהרמב"ם אומר לעיל¹⁰⁹ בקיצור את סדר הדברים, ואח"כ מאריך בזה בפרטים].

אבל להאמור לעיל אין שייכות כלל לזה, דאפילו כשנמצאים בגלות, ואפילו כשנמצאים בחו"ל, ואפילו כשנמצאים בעיירה קטנה בישראל ("אין אַ קליינע שטעטל פון אידן") – זהו פסק דין ברור בשולחן ערוך, שכאשר באים עכו"ם ומיצירים (עושים מצור) על מושב ישראל, והמושב "סמוך לספר", סמוך לגבול – הדין הוא שצריכים לעמוד עם נשק, וזה דוחה את כל הענינים כולם, כמבואר בהלכות שבת בארוכה בפרטי הדברים,

וכפי שמוסיף שם, שאין צריכים לחכות עד שיילחמו ח"ו, אלא אפילו כשרואים שממשמשין ובאים, כבר אז הדין הוא שלוקחים כלי נשק; אבל למה לוקחים את כלי הנשק – מכיון שכך נפסק בשולחן ערוך, ש"אפילו באו על עסקי תבן וקש", ואפילו אם רק ממשמשין ובאים, מכיון שזוהי עיירה ה"סמוכה לספר", לגבול, ועד בעיירה קטנה בישראל, אפילו בפינה נידחת בגלות – מחוייב כל אחד מישראל לעשות את כל התלוי בו שיהי' נשק כדבעי, ולהסביר שזהו מפני שכך ציוה הקב"ה.

(107) פי"א ה"ד.

(108) איוב כח, ג. ראה ב"ר פפ"ט, א. ד"ה קץ שם לחושך תשכ"ד (סה"מ אב-אלול ע' טו ואילך). וש"נ.

(109) ה"א.

(104) וישלח לג, ד.

(105) ראה ב"ר פע"ח, ט. פרש"י עה"פ. ועוד.

(106) וישלח לו, ו.

יז. ואז ישנה ההבטחה שבזה גופא "תפול עליהם אימתה ופחד"¹¹⁰, כי זהו "בגדול זרועך"¹¹⁰, "בשם אלקינו נדגול", שאז "בגדול זרועך" יפעלו שמלכתחילה לא יבואו לידי מלחמה.

ואדרבה – ע"י ענין זה שמאפשרים כניסה ל"לשיכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם" (כלשון הכתוב¹¹¹), הנה כפי שרואים זאת בפשטות – כאשר נותנים עוד קצת לזה שלוחץ, זה גופא מזמין לחץ נוסף.

וכפי שלדאבוננו ראו זאת בארץ הקודש במיוחד במשך כמה עשיריות השנים האחרונות, שע"י כל ויתור בשטחים, זה הביא והזמין רח"ל לחץ, ועד ללחץ שאין לו גבול, שאז הוכרח – והכריחו – שיבוא אח"כ לידי ענין שהי' ההיפך דפיקוח נפשות, ה' יקום דמם.

ואדרבה, ובפרט עכשיו, שמתעסקים עם מאמינים, גם מאומות העולם, דכאשר מסבירים ש"בשם הוי' אלקינו נדגול" ו"נזכיר", ואומרים שאין ברירה, זהו דין פשוט בשולחן ערוך, שאם מממששין ובאים בענין שעל הגבול, חייבים לעמוד כנגד – הנה סוף כל סוף "תורת אמת" תנצח, ובכחו של הקב"ה אין באים מלכתחילה לידי מלחמה, וזוהי הדרך היחידה להבטיח פיקוח נפשות.

נוסף על העיקר, כמדובר לעיל – שזהו פסק דין ברור בשולחן ערוך, וכמודגש שאין זה קשור ח"ו לכך שזהו "אתתחלתא דגאולה" ו"כחי ועוצם ידי"¹¹², אלא מדובר אודות הגנה כפשוטה על כו"כ מבני ישראל הנמצאים על הגבול, דכאשר ישנה הידיעה שממששין ובאים, אז עושים ע"פ דין השולחן ערוך ובכחו של השולחן ערוך,

ואז מצליחים, שאין "משחקים" ח"ו כפי שהי' ל"ע ("ניט איצטער געדאכט") ע"יז שויתרו ללחץ במלחמה שהיתה בתשרי, כפי שנקראת "מלחמת יום הכיפורים", כידוע מה היו התוצאות אח"כ,

אלא כאשר עומדים בתוקף, הנה נוסף על עיקר הענין, שאז הולכים ע"פ שולחן ערוך, שכאשר מממששין ובאים – חייבים לקחת נשק. והן אמת שצריכים לומר שאין זה "כחי ועוצם ידי", אלא זהו מפני ש"בשם אלקינו נדגול", וזה שולל ומבטל את כל הענינים של מלחמה ח"ו.

ועד שמתבטל גם ענין האיום, ואפילו האיום מהלחץ, ואדרבה – הלוחצים נעשים מסייעים, כפי שראו זאת גם בפשטות בענינים אלה, שבענינים שבהם עמדו בתוקף עד ש"וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך"¹¹³, שרואים שמחזיקים בתורה ומכריזים

(112) ל' הכתוב – עקב ח, יז.

(113) תבוא כח, י.

(110) בשלח טו, טז.

(111) מסעי לג, נה.

בגלוי אודות "שם הוי'", ו"ש"שם הוי' נקרא עליך", שהוא קורא וממשיך על עצמו, וזה "קורא לחביריו" (כלשון התניא¹¹⁴), שקורא להקב"ה וממשיך על עצמו אלקות.

ואז "ויראו ממך", ש"תפול עליהם אימתה ופחד", כמדובר לעיל, וזוהי הדרך המביאה לשלום אמיתי,

ואח"כ זו נעשית ההכנה הקרובה לשלום האמיתי בסוף ימי הגלות, ש"הבטיחה תורה שישראל עושין תשובה . . ומיד הן נגאלין", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז תסתיים הגלות ותתחיל ה"אתחלתא דגאולה", ואח"כ תהי' הגאולה בשלימותה, "ויקבץ נדחי ישראל", "והיתה להוי' המלוכה"¹¹⁵.

יח. וכמדובר, זוהי אחת מההוראות מעשירי בטבת, הנוגעת במיוחד בנוגע לכמה ענינים שבהם מתלבטים עכשיו.

ולא כפי שאומרים שאלה הם ענינים שצריכים לחדש; את זה כבר הורה זקן, ישראל סבא הראה זאת: לכל לראש – ההכנה לתפילה, ואח"כ לדורון ולמלחמה.

ואז פועלים ש"ידי עשו" בטלות, מכיון שמתחיל מתפילה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, מ"הקול קול יעקב"¹¹⁶; אבל צריך להיות גם הענין דנשק, כמבואר בפרט בדין בשולחן ערוך הלכות שבת,

וזה נעשה הכנה קרובה ל"יום השבת" – "למשבית מזיקין מן העולם"¹¹⁷, וכהמדרש השני¹¹⁷ שיבוא אחרי זה (בזמנים), שלאחר "למשבית מזיקין" ("מעבירים מן העולם") – "לא יזיקו", "לא ירעו ולא ישחיתו"¹¹⁸, ויהי' אדרבה – "אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקו"¹¹⁹,

החל מהלוחצים – שהם גופא יהיו מסייעים עוד בזמן הגלות, ורק אח"כ מסתיימת הגלות ובאה הגאולה האמיתית והשלימה.

יט. ויהי רצון, שלא יצטרכו לנס כפי שהי' בעבר, שהיו כאלה רח"ל שרצו לוותר על כו"כ ענינים, והקב"ה הראה נס והגוים (הצד שכנגד) לא רצו לקבל את הויתור, כי מיד אמרו שרוצים הכל בבת אחת.

ואם יתכן שיצטרכו גם לנס כזה – יהי רצון, שמלכתחילה לא יהי' קא סלקא דעתך של ויתורים ב"ארץ ישראל לגבולותי", וזו תהי' הדרך להישמר שלא יחסר – "לא נפקד ממנו איש"¹²⁰, שלא תהי' השמירה ופיקוח נפש אפילו של נפש אחת מישראל שהיא "עולם מלא"¹²¹,

(118) ישע"י שבהערה 61.

(119) ראה זח"א ד, א. תניא פכ"ז (לד, סע"א-ב).

(120) מטות לא, מט.

(121) סנהדרין לו, סע"א (במשנה).

(114) ספ"ז.

(115) עובדי"א, כא.

(116) תולדות כז, כב. ב"ר פס"ה, כ.

(117) יל"ש בחוקותי רמז תערב.

ועאכו"כ כפי שהי' רח"ל ע"י הויתורים במלחמת יום הכיפורים, ועד"ז ע"י הויתורים שלפני זה, שאין הזמן גרמא להאריך בענינים המצערים, ועד באופן דהבהלה.

וכן יהי רצון, שכל הענינים יהיו מתוך הרחבה בגשמיות וברוחניות, ובמילא בני ישראל יוסיפו בלימוד התורה וקיום מצוותי' בכל מושבותיהם, הן בחו"ל ויתירה מזה בארץ הקודש.

וזה יאיר את הדרך עבור אלה שצריכים להחליט גם בענינים של ויתורים, שהם יחליטו ע"פ פסק דין השולחן ערוך הלכות שבת האמור לעיל, שבכל מקום שיש עיירה בישראל הסמוכה לספר, ויש ידיעה שממשמשין ובאים, נעמדים בכל תוקף ואומרים שעל זה אי אפשר לותר כי זהו פיקוח נפש ממש,

ואז זה גופא יבטל את מי שרוצה להיות "ממשמש ובא", ואדרבה – סוף כל סוף הוא רואה שזוהי גם טובתו שהוא יהי' מסייע, כפי שראו זאת גם במוחש.

כ. ובזה יש גם את מה שכל אחד מישראל יכול לעשות, עי"ז שמוסיף ב"נר מצוה ותורה אור"¹²².

ולזה יש גם קישור עם פרשת השבוע, פרשת ויחי, וכדברי אדמו"ר הזקן¹²³ שבענינים שהזמן גרמא יש לחפש פתרון ודרך ואור בפרשה שקוראים ולומדים אז.

ובספרו תורה אור¹²⁴ מתעכב עה"פ¹²⁵ "יהודה אתה יודוך אחיך", ומבאר כיצד זהו בעבודת ה', שזה שייך ובוה מחוייבים כל אחד בכל מקום ובכל זמן.

ומזה גם מובן, דמכיון ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו"¹²⁶, הנה כאשר ישנם הענינים ברוחניות, הנה אח"כ (כפי שממשיך) "ידך בעורף אייביך"¹²⁵, שנעשים הענינים גם בפשטות.

מאמר (כעין שיחה) ד"ה "יהודה אתה יודוך אחיך" (נדפס לקמן).

122 (משלי ו, כג).
123 ראה "היום יום" ב חשון.
124 ויחי מה, א ואילך.

125 (125) ויחי מט, ח.
126 (126) שבת סג, א. וש"נ.

ר"ד בניחום אבליים – תשמ"ח

בונים שי' ערנפלד – גאב"ד מטסדארף):
"...דערפאר גייט אויס די נשמה, ע"ד
ווי מ'זאגט בא' 'עמך כולם צדיקים' אז
דאס איז אַ ענין של נשיקה, אָבער דער
תכלית בזה איז אַז נאָך דעם נשיקה

יום שני, כ"ז שבט

[המשך מהגיליון הקודם]:

כ"ק אדמו"ר שליט"א (להרב שמחה

בלתי מוגה

מען – אין דעם מתן תורה – האָט מען געגעבען דעם גאַנצן פרשיות וועגן חטא? געזאָגט אַז חטא ווי ער שטייט אין תורה איז דאָס ניט אַ ענין של חטא כפשוטו; אפילו ווי ס'קומט אַראָפּ דערנאָך כפשוטו איז, כדי מ'זאָל (ניט דאַרפן) ניט קאָנען צוקומען צו אַ מעמד ומצב אַז מ'זאָל קומען לידי חטא⁴.

ביז וואָנעט ווי דער ענין איז בגלוי: דורך דערויף וואָס מ'רעדט מיט אַ אידן ווי אַזוי אַן עבירה טויג ניט, און אַז דורך אַ עבירה קאָן ער ווערן אַ נפרד פון דעם אויבערשטן, און אַז דאָס איז פאַרבונדן – 'אתם הדבקים בהוי' אלקיכם' – פאַרבונדן ניט נאָר מיט רוחניות נאָר אויכעט מיט גשמיות, 'בחוקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם', איז דאָס באַוואָרנט עם אַז ער קומט מלכתחילה ניט צו אַ חטא⁵.

האָט ער דעם ענין פון 'נפשי כעפר לכל תהי', אָבער ניט ער דאַרף דאָס האָבן בפשטות, ער האָט דאָס אין עבודה רוחנית, במילא באַוואָרנט דאָס עם אַז ער האָט אַלע עילויים וואָס קומט צו דורך 'אל עפר תשוב'⁶.

(4) = במילא מתעוררת השאלה: הרי צ"ל 'אל עפר תשוב?' – איתא על זה ההסברה ש'אל עפר תשוב' הוא בדיוק כמו שהגמרא שואלת את השאלה: בתורה כתוב ענינים של חטא. [ב]מתן תורה ה' חירות מיצר הרע', (כיצד) ואעפ"כ – במתן תורה זה – ניתנו כל הפרשיות אודות חטא? נאמר שחטא כמו שכתוב בתורה אינו ענין של חטא כפשוטו; אפילו כפי שירד אכ"כ כפשוטו הוא, כדי (שלא יצטרכו) לא יוכלו להגיע למעמד ומצב שיבואו לידי חטא.

(5) = ועד כפי שהענין הוא בגלוי: עיי"ז שמדברים עם יהודי כיצד עבירה אינה מתאימה, ושע"י עבירה יכול להיות נפרד מהקב"ה, ושזה קשור – 'אתם הדבקים בהוי' אלקיכם' – קשור לא רק עם רוחניות אלא גם עם גשמיות, 'בחוקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם', זה מבטיח שמלכתחילה הוא אינו בא לחטא.

(6) = יש לו את הענין ד'נפשי כעפר לכל תהי', אבל לא שהוא צריך שיהי' לו את זה בפשטות, יש לו את

קומט גלייך דער ענין פון 'ורננו שוכני עפר', ניט סתם 'הקיצו' נאָר אין אַן אופן פון 'ורננו', אין אַן אופן של שמחה¹.

(דאַרט) שטייט אין ספרים אַז דער בעש"ט – געזאָגט וועגן בעש"ט, אַליין האָט געזאָגט – אַז ער שטעלט זיך דאָווענען, און דערנאָך קערט ער זיך אום צוריק נאָכן דאָווענען, ער איז דאָ אין עולם הזה, איז דאָס אַ ענין של נס. ומצד כלות הנפש אין דעם תפילה, האָט געדאַרפט זיין כלות הנפש².

ווי אַזוי האָט מען אַט דעם נס און דריי מאָל אַ טאַג? – איז דערפאַר וואָס דער אויבערשטער גיט כח אויף דעם. וואו שטייט דער כח? אַט דאָס איז באַ – זינט געווען דער מעשה מיט נדב ואביהוא, און אלעזר ואיתמר – אַט דעמולט איז אַרויס דער פסק דין אַז 'הנותרים' דאַרף זיין ווי אלעזר ואיתמר³.

במילא ווערט זיך די שאלה: ס'דאַרף דאָך זיין 'אל עפר תשוב?' – שטייט אויף דערויף די הסברה אַז 'אל עפר תשוב' איז פונקט אַזוי ווי די גמרא פרעגט די שאלה: אין תורה שטייט ענינים פון חטא. מתן תורה איז געווען 'חירות מיצר הרע', (איז ווי) און אעפ"כ האָט

(1) = ...לכן יוצאת הנשמה, ע"ד כפי שנאמר ב'ועמד כולם צדיקים' שזהו ענין של נשיקה, אבל התכלית בזה היא שאחרי הנשיקה בא מיד הענין ד'ורננו שוכני עפר', לא סתם 'הקיצו' אלא באופן ד'ורננו', באופן של שמחה.

(2) = (שם) איתא בספרים שהבעש"ט – נאמר אודות הבעש"ט, [או ש]אמר בעצמו – שהוא נעמד להתפלל, ואח"כ הוא הוא שב לעצמו אחרי התפילה, הוא כאן בעוה"ז, זהו ענין של נס. ומצד כלות הנפש בתפילה, ה' צ"ל כלות הנפש.

(3) = כיצד ישנו נס זה ושלוש פעמים ביום? – הוא מפני שהקב"ה נותן כח לזה. היכן כתוב [על] כח זה? הנה זהו אצל – מאז שה' המעשה עם נדב ואביהוא, ואלעזר ואיתמר – אז יצא הפס"ד ש'הנותרים' צ"ל כמו אלעזר ואיתמר.

ממשיך זיין אַזוי אויכעט, און פונקט אַזוי ווי מ'זאָגט בנוגע צו לעתיד לבוא וועט זיין בגלוי אַז בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, שבגלות, וועט מען אַריבערטראָגן אין ארץ ישראל, אַט אַזוי אַז בינתיים קומט מען פון אונסדאַרף אַדער מאַטעסדאַרף אין ניו יאָרק וכו', איז דאָס אַלץ אַ מסע אינצווישן, אַבער דאָס גייט מען אַלץ אויפן וועגן אויף אומקערן זיך צוריק אין ארץ ישראל¹¹.

הרב ערנפלד: רואים באמת שהתקיימה הבטחת חז"ל שעתידים לחזור לארץ ישראל, רואים שחוזרים, ויש קר' של מטסדארף ואונסדארף.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אַבער מ'דאַרף האָבן די אַלע אידן פון מאַטעסדאַרף און אונסדאַרף זיי זאָלן דאַרטן זיין. מ'האַט דאָך אַזוי צוגעגרייט אַן אָרט מיט אַ בית הכנסת ובית המדרש, און דערנאָך דאַרף מען האָבן די אידן וואָס זאָלן דאַרטן זיצן און לערנען, וואָס ביז איצטער לערנען זיי נאָך אין חוץ לארץ. דאָס היינגט אָפּ אַן אַיך, איר זיינט דאָך אויך צוזאַמען מיט אונז אין חוץ לארץ, ס'איז דאָך על אחריות פון מרא דאתרא"¹².

(11) = "אדרבה, כבר אמיתי הוא דוקא כבר כזה, הכתוב בתורה' בא אח"כ למטה בפשטות; לא צריך לצאת י"ח בלימוד הענין כפי שהוא ברמז או בפשט, שתמיכו כן ג"כ, ובדיוק כמו שנאמר בנוגע לע"ל [שהיה בגלוי שבתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, שבגלות, יעבירו לארץ ישראל, כך כשבינתיים באים מאונסדארף או מטסדארף לניו יורק וכו', כל זה הוא מסע בינתיים, אבל כל זה הולכים בדרך לשוב בחזרה לארץ ישראל".

(12) = "אבל צריך שכל היהודים ממטסדארף ואונסדארף יהיו שם. הרי הכינו מקום עם ביהכ"נ וביהמ"ד, ואח"כ צריכים שיהיו היהודים שיישבו וילמדו שם, שעד עכשיו הם לומדים עדיין בחו"ל. זה תלוי בכם, הרי גם אתם ביחד איתנו בחו"ל, הרי זה על אחריות המרא דאתרא".

הנ"ל: הילדים שלי הם קרובים, נכדים של הצ"צ.

כ"ק אדמו"ר שליט"א (בחיוך): "איך בין אַ נאָמען נאָכן צמח צדק. מה אני ומי אני, אַבער ר' מאיר האָט געזאָגט אַז 'שמא מילתא היא'. מסתמא איז דאָס פאַרבונדן מיט יעדערער וואָס איז אַן אייניקל, 'תפארת זקנים בני בנים', זאָל דער אויבערשטער העלפן אַז די זקנים זאָלן זיך ברימן מיט אַיך"¹³.

הנ"ל הציג את בניו, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ברכה והצלחה, האָבן אַ סאָך חסיד'ישע נחת"¹⁴.

הנ"ל הציג את מחותנו באומר שהוא הרב מאונסדארף וחתנו של הרב קריגר, ושאל כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראַביי קריגער'ס איידים?"

הנ"ל השיב בחיוב, ומחותנו של הנ"ל הזכיר אודות הכפרים אונסדארף ומטסדארף, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אַבער די דערפער זיינען מפורסם אַז פון זיי איז געווען הפצת התורה"¹⁵.

הנ"ל אמר שלא היו אלו כפרים פשוטים, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: "פאַרקערט, אַ אמת'ע דאַרף איז דוקא אַזאַ מין דאַרף, 'הכתוב בתורה' קומט דערנאָך אַראָפּ בפשטות; מ'דאַרף ניט יוצא זיין מיט לערנען דעם ענין ווי ס'איז ברמז אַדער בפשט, זאָלט איר

זה בעבודה רוחנית, במילא זה מבטיח שיש לו את כל העילויים המיתוספיים ע"י 'אל עפר תשוב'".

(7) = "אני נקרא על שם הצ"צ. מה אני ומי אני, אבל ר' מאיר אמר 'שמא מילתא היא'. מן הסתם זה קשור עם כל אחד שהוא נכד, 'תפארת זקנים בני בנים', שהקב"ה יעזור שהזקנים יתפארו מכם".

(8) = "ברכה והצלחה, שיהי' לך הרבה נחת חסיד'י".

(9) = "חתנו של הרב קריגר?"

(10) = "אבל כפרים אלו מפורסמים שמהם היתה הפצת התורה".

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לזכות

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מהרה יגלה אכ"ר

יה"ר שיראה רוב נחת מתלמידיו,

חסידיו ושלוחיו ומכלל ישראל

ותיכף ומי"ד ממ"ש נראה בעיני בשר

בקיום נבואתו העיקרית – בשורת הגאולה –

"לאלתר לגאולה" ו"הנה זה משיח בא"

ובעגלא דידן יתגלה לעין כל

ויוליכנו קוממיות לארצנו הק'

ויבנה ביהמ"ק במקומו ויקבץ נדחי ישראל

בגאולה האמיתית והשלימה

נאו מי"ד ממ"ש ממש!

לזכות

הרה"ח רז בן שרה

רעייתו מרת שירן בת עדיי' רחל

וילדיהם החיילים בצבאות ה'

מנחם מענדל בן שירן

תניא מינה בת שירן

ומשולם זושא בן שירן

שיחיו

חן

שיזכו להפיץ את בשורת הגאולה והגואל

מתוך בריאות נכונה ועשירות מופלגה

בטוב הנראה והנגלה

לנח"ר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

לזכות

חיילי בית דוד

תלמידי התמימים השוהים

ב-770 – בית חיינו – בית משיח

להצלחה רבה ומופלגה בכל עניניהם

מתוך הרחבה ומנוחת הנפש

לנח"ר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

ובפרט בהענין הכי עיקרי שהזמן גרמא

בקבלת פני משיח צדקנו –

כ"ק אדמו"ר שליט"א

יחד עם כל בני ישראל שליט"א

בכל מושבותיהם

ותיכף ומי"ד ממ"ש, נאָו!